

Prof. Sakari Melander
9.4.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys (HE) 24/2026 vp eduskunnalle ydinenergialaksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Aluksi

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi ydinenergialaki ja muutettavaksi muun muassa rikoslakia (39/1889).

Keskityn lausunnossani esityksessä ehdotettuun hallinnolliseen seuraamusmaksusääntelyyn sekä ehdotettuihin rikoslain muutoksiin.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn arvioinnin lähtökohdat

1. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (esim. PeVL 17/2012 vp, s. 6/I, PeVL 14/2013 vp, s. 2/I, PeVL 2/2017 vp, s. 4–5, PeVL 9/2018 vp, s. 2, PeVL 12/2019 vp, s. 8 ja PeVL 46/2021 vp, 12 kohta). Hallinnollisen seuraamuksen perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska seuraamuksen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kysymys on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain

täytäntöönpanon perusteista (esim. PeVL 46/2021 vp, 12 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 2, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 4–5, PeVL 10/2016 vp, s. 7 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II).

2. Valiokunnan käytännössä on katsottu, että vaikka perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat sääntelyn täsmällisyyttä koskevat vaatimukset eivät sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (esim. PeVL 46/2021 vp, 13 kohta, PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 10/2016 vp, s. 7 ja PeVL 57/2010 vp, s. 2/II). Tähän liittyen on huomattava, että valiokunta on käytännössään ulottanut blankorangaistussääntelyä koskevan käytäntönsä (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I) koskemaan myös hallinnollisia seuraamuksia koskevaa sääntelyä (PeVL 10/2016 vp, s. 8).

3. Valiokunnan käytännössä on myös katsottu, että rangaistusluonteisia taloudellisia seuraamuksia koskevan sääntelyn on täytettävä sanktioiden oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset (esim. PeVL 46/2021 vp, 16 kohta, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5 ja PeVL 28/2014 vp, s. 2/II). Edelleen valiokunnan käytännössä on vakiintuneesti katsottu, että sanktiot eivät saa menettelyn puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman vastaisiksi eivätkä ne voi perustua puhtaasti käännettyyn todistustaakkaan taikka ankaraan objektiiviseen vastuuseen (PeVL 9/2018 vp, s. 3, PeVL 39/2017 vp, s. 3, PeVL 2/2017 vp, s. 5, PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 57/2010 vp, s. 3–4 ja PeVL 4/2004 vp, s. 7/II).

4. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevassa käytännössään vakiintuneesti katsonut, että seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskeva sääntely on muotoiltava tavalla, joka ilmentää sidottua harkintaa. Sääntely on toisin sanoen muotoiltava siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä (PeVL 39/2017 vp, s. 4, PeVL 49/2017, s. 5–6, PeVL 21/2020 vp, s. 4 ja PeVL 46/2021 vp, 17 kohta). Hallinnollisen seuraamusmaksun oikeasuhtaisuuden kannalta valiokunta on pitänyt myös välttämättömänä, että seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskeva sääntely pitää sisällään mahdollisuuden jättää seuraamusmaksu määräämättä, jos sen määrääminen olisi erityisestä syystä kohtuutonta (PeVL 49/2017 vp, s. 6, PeVL 21/2020 vp, s. 4 ja PeVL 46/2021 vp, 5).

5. Ehdotetun rikosoikeudellisen sääntelyn osalta on kiinnitettävä korostunutta huomiota perustuslain 8 §:ssä turvatun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin. Perustuslain (731/1999) 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa (ks. esim. PeVL 20/2022 vp, 11 kohta ja PeVL 12/2021 vp, 57 kohta ja niissä mainitut lausunnot). Olennaista tällöin on muun ohessa kiinnittää huomiota blankorangaistussääntelyä koskeviin vaatimuksiin (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I).

Esityksessä ehdotettu hallinnollinen seuraamusmaksusääntely

6. Esityksessä ehdotettavaan ydinenergialakiin sisällytettäisiin hallinnollista seuraamusmaksusääntelyä. Voimassa olevassa ydinenergialaissa ei säädetä hallinnollisista seuraamusmaksuista. Ehdotettua sääntelyä on arvioitava hallinnolliselle seuraamusmaksusääntelylle asetettujen edellä kuvattujen vaatimusten kannalta.

7. Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen 404 §:ssä säädettäisiin hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioituista rikkomuksista ja 405 §:ssä seuraamusmaksun määräämisestä ja täytäntöönpanosta.

8. 1. lakiehdotuksen 404 §:n 1 ja 2 momentissa viitattaisiin sinänsä täsmällisesti ydinenergielain aineellisiin säännöksiin, joista hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitu käyttäytyminen saisi sisältönsä. Kysymys on blankosääntelyä muistuttavasta sääntelystä, jolloin tällaiselle sääntelylle asetettujen edellytysten on täytyttävä (edellytyksistä ks. esim. PeVL 10/2016 vp, s. 8). Ehdotetun säännöksen 1 momentin 1–23 kohta ja 2 momentin 1 ja 2 kohta sisältävät aineelliset luonnehinnat sanktioituista teoista. Edellä mainituissa suhteissa ehdotettu sääntely täyttää blankosanktiosääntelylle asetetut edellytykset.

9. Lisäksi sääntelyn täsmällisyyden kannalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös sanktioinnin edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset tulee kirjoittaa hallinnolliselta seuraamusmaksusääntelyltä edellytetyllä täsmällisyydellä (esim. PeVL 10/2016 vp, s. 8). Pääosin 1. lakiehdotuksen 404 §:n 1 ja 2 momentissa viitatuista aineellisista säännöksistä on nähdäkseni laadittu tällaiselta sääntelyltä edellytettävällä täsmällisyydellä.

10. Joiltakin osin ehdotettua sääntelyä saattaisi kuitenkin olla mahdollista vielä täsmentää. 1. lakiehdotuksen 404 §:n 1 momentin mukaan hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioidaan 1. lakiehdotuksen 134 §:ssä säädetyn turvallisuusteknisistä käyttöehdoista poikkeamista koskevan ilmoituksen tekemättä jättäminen tai sen tekemiseen liittyvä toistuva ja perusteeton viivyttely. 1. lakiehdotuksen 134 §:n 2 momentissa ei kuitenkaan erityisen selvästi säädetä siitä, missä tilanteissa turvallisuusteknisistä käyttöehdoista poikkeamista koskeva ilmoitus on tehtävä. Momentin viimeisen virkkeen mukaan tällainen ilmoitus olisi tehtävä viipymättä, jos käyttöehdoista poiketaan erehdyksen tai muun vastaavan syyn takia ilman etukäteen tehtyä hyväksymistä. Sääntelyä saattaisi olla syytä täsmentää siten, että sanktioinnin kohteena olevasta ilmoittamisesta sekä sille asetetusta määräajasta säädettäisiin selkeämmin.

11. 1. lakiehdotuksen 404 §:ssä tarkoitettua seuraamusmaksua ei olisi sidottu tahallista tai tuottamuksellisesta menettelystä koskevaan edellytykseen. Ehdotetun seuraamusmaksun määrääminen perustuisi näin tuottamuksesta riippumattomaan vastuuseen (HE, s. 255). Esityksen (s. 255) mukaan vastuuperustetta lievennettäisiin käytännössä toiminnanharjoittajan tai muun seuraamusmaksun kohteen osalta sillä, että seuraamusmaksu olisi joissain tapauksissa sidottu velvoitteiden olennaiseen tai toistuvaan rikkomiseen. Lisäksi esityksessä katsotaan, että 1. lakiehdotuksen 405 §:ään sisältyvä seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä koskeva sääntely lieventää tuottamuksesta riippumatonta vastuuta (ks. myös HE, s. 339–340).

12. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan hallinnolliset seuraamusmaksut eivät saa menettelynsä puolesta muodostua perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun syyttömyysolettaman vastaisiksi eivätkä ne voi myöskään perustua puhtaasti käännettyyn

todistustaakkaan taikka ankaraan objektiiviseen vastuuseen (esim. PeVL 15/2016 vp, s. 5, PeVL 32/2005 vp, s. 3 ja PeVL 4/2004 vp, s. 7–8). Perustuslakivaliokunnan uudemmassa käytännössä sinänsä on pidetty mahdollisena sitoa veronkorotuksen määrääminen laissa tuottamuksesta riippumattomaan vastuuseen edellyttäen, että kynnys seuraamuksen määräämättä jättämiselle ei muodostu sääntelyn perusteella liian korkeaksi ja viranomaisen harkinta on tältäkin osin sidottua. Valiokunta antoi asiaa arvioidessaan merkitystä erityisesti menettelyn massaluonteisuudelle ja automaatioon perustuvalle seuraamuksen laskentatavalle sekä sille, että laiminlyönnin vakavuus otettaisiin vastaisuudessaakin huomioon sanktion suuruutta määrättäessä (PeVL 39/2017 vp, s. 3–4).

13. Nähdäkseni nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ei ole hallinnollisten seuraamusmaksujen osalta kysymys sellaisesta massamuotoisesta menettelystä, jossa seuraamuksen laskentatapa olisi automaatioon perustuva. Ehdotettu sääntely sisältää seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskevaa sääntelyä, mutta kysymys ei kuitenkaan ole sellaisesta verotusmenettelyyn liittyvään sääntely-yhteyteen rinnastuvasta tilanteesta, jossa tuottamuksesta riippumaton vastuu voisi poikkeuksellisesti olla perusteltua. 1. lakiehdotuksen 404 §:ää olisi nähdäkseni syytä täydentää sanktoidun menettelyn tahallisuutta tai tuottamuksellisuutta koskevalla edellytyksellä.

14. 1. lakiehdotuksen 405 §:n 3 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määräämättä jättämisestä. Momentin mukaan seuraamusmaksua voidaan kohtuullistaa tai jättää se kokonaan määräämättä, jos laiminlyönti on vähäinen, ydinenergian käytön turvallisuuden tai ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden kannalta kokonaisuutena vähämerkityksinen tai laiminlyönnille on pätevä syy tai jos seuraamusmaksun määrääminen olosuhteet huomioon ottaen on muutoin kohtuutonta.

15. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on käytännössään edellyttänyt, että viranomaisen harkinnan sanktion määräämättä jättämisestä tulee olla sidottua harkintaa siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä laissa säädettyjen edellytysten täytyttyessä (esim. PeVL 46/2021 vp, 17 kohta, PeVL 49/2017 vp, s. 5–6 ja PeVL 39/2017 vp, s. 4). 1. lakiehdotuksen 405 §:n 3 momentti ei ilmennä sidottua harkintaa, koska sen mukaan seuraamusmaksua voidaan kohtuullistaa tai jättää se kokonaan määräämättä momentissa säädettyjen edellytysten käsilläollessa. Sääntelyä on tältä osin muutettava niin, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä momentissa mainittujen edellytysten käsilläollessa. Koska ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin seuraamusmaksun kohtuullistamisesta ja määräämättä jättämisestä, 1. lakiehdotuksen 405 §:n 3 momentin ensimmäinen virke voitaisiin muotoilla siten, että seuraamusmaksu on jätettävä määräämättä kokonaan tai osittain siinä mainittujen edellytysten täytyttyessä.

16. 1. lakiehdotuksen 405 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun määräisi 1. lakiehdotuksen 405 §:n 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus. 1. lakiehdotuksen 405 §:n 2 momentin mukaan oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu olisi vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa.

17. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentävän lainsäädännön arvioimisen yhteydessä todennut, että asetuksen mukaisten seuraamusmaksujen määräämismenettelyn asianmukaisuutta, riippumattomuutta ja puolueettomuutta perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla turvaa se, että seuraamusmaksun määräämisestä päättäminen säädetään monijäsenisen elimen toimivaltaan kuuluvaksi (PeVL 14/2018 vp, s. 19–20). Perustuslakivaliokunta on myös suhteellisen äskettäin todennut, että seuraamusmaksusääntelyn tai

seuraamusmaksuihin liittyvän sääntelykokonaisuuden poikkeuksellinen monimutkaisuus ja vaikeaselkoisuus lisää tarvetta käsitellä monijäsenisessä toimielimessä seuraamusmaksuja koskevia asioita laajemmin kuin 100 000 euron ylittäviä seuraamusmaksuja koskevin osin (PeVL 33/2025 vp, 18 kohta ja PeVL 10/2026 vp, 11 kohta). Käsiteltävänä olevaan esitykseen liittyvää seuraamusmaksusääntelyä tai sääntelykokonaisuutta ei nähdäkseni voi pitää poikkeuksellisen monimutkaisena tai vaikeaselkoisena, minkä vuoksi ehdotettua sääntelyä voidaan seuraamusmaksujen määräämistoimivallan osalta pitää hyväksyttävänä.

18. Yleisemmin on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että hallinnollisia seuraamusmaksuja koskeva sääntely on viimeisten vuosikymmenten aikana Suomessa huomattavasti lisääntynyt. Samalla myös hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisen suhteen toimivaltaisten viranomaisten määrä on kasvanut. Toimivalta hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämiseen on sinänsä lähtökohtaisesti perusteltua osoittaa ensi vaiheessa sellaiselle lainsäädännön noudattamisen valvontaa suorittavalle viranomaiselle, jolla on parhaat edellytykset ja asiantuntemus arvioida seuraamusmaksun määräämisen perusteena olevia seikkoja. Toisaalta hallinnollisten seuraamusmaksujen sekä niiden määräämiseen toimivaltaisten viranomaisten lukuisuus voi olla omiaan johtamaan eri rikkomuksista määrättävien hallinnollisten seuraamusmaksujen suuruuden eriytymiseen, vaikka rikkomukset lähtökohtaisesti voisivat olla moitittavuudeltaan samantaisia. Hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevan sääntelyn huomattavan lisääntymisen vuoksi saattaisi olla syytä jossain vaiheessa perusteellisesti arvioida, miten seuraamuskäytännön yhtenäisyyttä ja oikeasuhtaisuutta eri rikkomusten suhteen voitaisiin pyrkiä edistämään.

Ehdotetut rikosoikeudelliset muutokset

19. Esityksen sisältämän 1. lakiehdotuksen 403 §:ssä säädettäisiin turvavalvontarikkomuksesta. Kysymys olisi sakonuhkaisesta kriminalisoinnista, jonka 1 momentissa rangaistaisiin turvahenkilön toiminnassa mahdollisesti tapahtuneista rikkomusluonteisista teoista. Säännöksen 2 momentissa sen sijaan säädettäisiin rangaistavaksi turvahenkilön asun oikeudeton käyttäminen. Ehdotettu säännös vastaa olennaisilta osiltaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 102 §:ssä tarkoitettua vartioimisliikerikkomusta. Ehdotettua säännöstä voidaan nähdäkseni pitää perusteltuna.

20. Esityksen sisältämässä 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan useita muutoksia rikoslakiin. Keskeisimmän kysymys on terveyden vaarantamista koskevan rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan täsmentämisestä sekä ydinenergian käyttörikosta koskevan rikoslain 44 luvun 10 §:n muuttamisesta.

21. Edellä mainituissa säännöksissä on kysymys niin sanotuista blankorangaistussäännöksistä, joissa rangaistava käyttäytyminen saa sisältönsä rikoslain ulkopuolisesta sääntelystä. Mainituissa rikoslain säännöksissä viitattaisiin 1. lakiehdotuksen aineellisiin säännöksiin.

22. 3. lakiehdotuksen 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia paremmin vastaavaksi. Voimassa olevan rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan rangaistavaa on ydinaineen tai ydinjätteen käyttäminen ydinenergiain (990/1987) vastaisesti taikka ydinenergiaa käytettäessä ydinenergiain (990/1987) vastaisesti toimiminen. 3. lakiehdotuksen sisältämä tältä osin ehdotettu sääntely vastaa huomattavasti voimassa olevaa avointa ja

ydinenergiain aineellisia säännöksiä yksilöimätöntä säännöstä paremmin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin. Esityksen (s. 302) perustelujen mukaan rangaistavan käyttäytymisen alaa ei myöskään ehdoteta tältä osin laajennettavaksi, minkä vuoksi ehdotetun sääntelyn suhteen ei ole huomautettavaa.

23. 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 §:llä uudistettaisiin ydinenergian käyttörikosta koskeva säännös. Voimassa oleva rikoslain 44 luvun 10 § on muotoilultaan verraten yleinen ja siinä säädetään laajasti ydinenergiain taikka sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisia säännöksen 1–6 kohdassa tarkemmin kuvattuja tekoja rangaistavaksi, voimassa olevan ydinenergiain aineellisiin säännöksiin kuitenkaan viittaamatta. 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 § olisi lähtökohtaisesti laadittu blankorangaistussääntelyltä edellytetyin tavoin, minkä vuoksi sitä voidaan pitää voimassa olevaa rikoslain 44 luvun 10 §:ää paremmin perustuslain 8 §:ssä tarkoitetun rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamat vaatimukset täyttävänä.

24. On kuitenkin huomattava, että 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 § muodostuu jossain määrin vaikeaselkoiseksi ja rangaistavuudelle asetettujen edellytysten kannalta hieman vaikeasti hahmottuvaksi. Sinänsä rikosoikeudellisen sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta on perusteltua, että säännöksen syyksiluettavuutta koskeva vaatimus kattaisi jatkossa tahallisuuden ja törkeän huolimattomuuden sen sijaan, että syyksiluettavuus ulottuisi voimassa olevan rikoslain 44 luvun 10 §:n tapaan perusmuotoiseen tuottamukseen. Sääntelyratkaisua, jonka mukaan tavallisesta tuottamuksesta toteutetut teot tulisivat hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktoiduiksi (HE, s. 303) voidaan pitää perusteltuna, edellä 1. lakiehdotuksen 404 §:n syyksiluettavuusvaatimuksesta todettu kuitenkin huomioon ottaen.

25. 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 § muodostuu kuitenkin vaikeaselkoiseksi ensinnäkin sen suhteen, että siinä suhteellisen raskaasti ja monimutkaisesti säädetään rangaistavaksi 1. lakiehdotuksessa tarkoitettujen aineellisten säännösten rikkomistilanteita. Toisaalta tätä ei voine välttää, jos sääntelyssä halutaan noudattaa blankorangaistussääntelylle asetettuja vaatimuksia, kuten ehdotetussa säännöksessä on asianmukaisesti pyritty tekemään.

26. Toiseksi 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 § muodostuu jossain määrin vaikeaselkoiseksi ja eri tekojen rangaistavuudelle asetettujen edellytysten kannalta vaikeasti hahmottuvaksi, koska tietyissä tekotapakohtissa teon rangaistavuudelle asetetaan abstraktista tai konkreettista vaaraa koskeva edellytys. Ehdotetun säännöksen 2 ja 5 kohdassa tarkoitettujen tekojen rangaistavuuden edellytyksenä on teon tekeminen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle taikka siitä on vaaraa omaisuudelle. Vaaraedellytys on tavanomaisesta poikkeava etenkin siinä, että se koskee sekä abstraktista ("on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle") että konkreettista ("on vaaraa omaisuudelle") vaaraa. Vaikka abstraktisen ja konkreettisen vaaran arviointi on rikosoikeudellisesti vakiintunutta, ehdotettu sääntelytapa on poikkeuksellinen. Lisäksi on huomattava, että säännöstekstin perusteella ei ole selvää, mitä vaaraedellytyksessä tarkoitetuilla Suomea sitovilla ydinalan kansainvälisillä sopimuksilla tarkoitetaan. Edelleen on huomattava, että ehdotetun säännöksen 7 kohdassa käytetään vain Suomea sitoviin ydinalan kansainvälisiin sopimuksiin kohdistuvaa abstraktista vaaraedellytystä. Jos mahdollista,

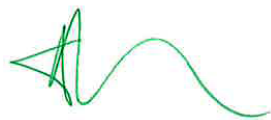
sääntelyä voisi tässä suhteessa olla syytä pyrkiä selkiyttämään esimerkiksi siten, että samankaltaisia vaaraedellytyksiä sisältävät tekotapakohdat olisi säännöksessä lueteltu peräkkäin.

27. 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 §:n 9 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi muulla kuin ydinenergialain 361 §:n 2 momentissa tarkoitettulla erityisellä perusteella toteutettu ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toiminnan estäminen tai haittaaminen. 1. lakiehdotuksen 361 §:n 2 momentin mukaan valvontaa varten asennettuihin laitteisiin ei saisi kajota tai niiden toimintaan puuttua ilman erityistä perustetta. Erityistä perustetta ei tarkemmin määritellä 1. lakiehdotuksen 361 §:n 2 momentissa tai 3. lakiehdotuksen 44 luvun 10 §:n 9 kohdassa. Esityksen perustelujen (s. 308–309) mukaan erityisiä perusteita olisivat esimerkiksi turvallisuuden kannalta välttämätön toimenpide, joka voisi liittyä esimerkiksi tulipalon sammuttamiseen tai laitoksen turvallisuustoiminnan vaarantumisen estämiseen taikka muuhun vastaavaan ennakoimattomaan tilanteeseen. Rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta johtuvista syistä 1. lakiehdotuksen 361 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityistä perustetta voisi olla syytä säännösperustaisesti täsmentää. Lisäksi on huomattava, että tietyt esityksen perusteluissa (s. 308–309) mainitut esimerkit (tulipalon sammuttamiseksi välttämätön ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaan puuttuminen) tulisivat oletettavasti arvioiduksi rikoslain 4 luvun 5 §:ssä tarkoitettuna pakkotilana. Kysymys olisi näin vastuusta vapauttavan perusteen soveltamistilanteen käsilläolosta.

28. Esityksessä ehdotetaan, että ydinenergian käyttörikosta koskevan rikoslain 44 luvun 10 §:n säännöksen enimmäisrangaistus korotettaisiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen vankeutta. Kuten esityksessä (s. 337) todetaan, kysymys on huomattavasta rangaistusasteikon ankaroittamisesta.

29. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (esim. PeVL 11/2026 vp, 10 kohta, PeVL 7/2025 vp, 10 kohta, PeVL 37/2024 vp, 3 kohta, PeVL 9/2016 vp, s. 6, PeVL 56/2014 vp, s. 3 ja PeVL 16/2013 vp, s. 2). Esityksessä (s. 303) enimmäisrangaistuksen kaksinkertaistamista perustellaan tiettyjen ydinenergian käyttörikoksesta koskevassa säännöksessä tarkoitettujen tekojen vakavilla vaikutuksilla, jotka liittyvät tekojen mahdollisesti aiheuttamaan säteilyaltistukseen, sekä sillä, että merkittävimpien toiminnanharjoittajien hallussa saattaa olla huomattava määrä radioaktiivisia aineita. Nähdäkseni rangaistusasteikon huomattavalle korottamiselle on esitetty hyväksyttävät rangaistavaksi säädettyjen tekojen eriaisteiseen moitittavuuteen sekä tekojen mahdollisten seurausten vakavuuteen kytkeytyvät perusteet.

Helsingissä 9.4.2026

Sakari Melander
rikosoikeuden professori